

VLUCHTEN VOOR HET WATER

Serie Vluchten

De sterren, de zon, de maan, de hoge bergen, de diepe oceanen, de continenten, de rivieren, de heuvels, de talrijke bomen, de planten en de ontelbare gemeenschappen van dieren... zij hebben de mens niet nodig. Ze bestaan op zichzelf, voorzien in zichzelf. Net zoals God. Hij bestaat op zichzelf en voorziet in zichzelf. Maar de mens, die tussen Schepper en schepping beweegt, is een afhankelijke creatie. Toch is het juist de mens die doet alsof hij god op aarde is, die heerst over alles wat op aarde bestaat. Deze zelfgekozen superioriteit is niet voorbehouden aan een bepaalde groep mensen. Overconsumptie, uitputting van natuurlijke bronnen en de verregaande bemoeizucht met de natuur – het zijn kwalen van gelovigen én niet-gelovigen.

De profeet Mohammed zegt het onomwonden: “De schepping van de aarde is beter dan de schepping van de mens. Loop er niet arrogant rond. Je zult nooit de aarde kunnen splijten, en nooit zul je in statuur boven de bergen verheven zijn.” Kortom, we mogen best een toontje lager zingen in de natuurlijke orde. Wij plaatsen onszelf graag helemaal bovenaan de voedselketen - gulzig als we zijn! Maar God plaatst ons een stukje lager in de scheppingsketen. We zijn dus belast met het beheer van iets dat heiliger en veel groter is dan onszelf.

Waarom zouden we niet bescheiden zijn?

We zijn slechts één aardbeving verwijderd van wanhoop

We zijn slechts één orkaan verwijderd van ontworteling

We zijn slechts één mislukte oogst verwijderd van honger en ziekte

We zijn slechts één overstroming verwijderd van totale isolatie

En... we zijn slechts één virus verwijderd van een wereldwijde pandemie!

Wanneer we na een aardbeving of een overstroming de verwoesting en de vele vluchtelingen zien, schrikken we. Het leed raakt ons. We voeren een debat over de oorzaken van de natuurramp. Over de slechte voorzieningen in een ver land. We maken vervolgens geld over op Giro555, zoals het hoort. Maar daarna vergeten we. We gaan verder met ons leven. Tot de volgende natuurramp ons overkomt.

In de mystieke islam zijn natuurlijke fenomenen zoals aardbevingen, overstromingen, stormen, vuur, water, wind en de seizoenen een verwijzing naar God. Hemel en aarde zijn dan een afspiegeling van elkaar. Zo boven, zo beneden.

Water heeft daarbij de meest bijzondere status in de Koran. Water is niet alleen de bron van al het fysieke leven op aarde, maar het staat - niet toevallig - ook voor kennis van God. Wie God kent, heeft namelijk het eeuwige geestelijke leven. Daarom staan de vele profeten in onze heilige boeken zo vaak bij meren, beekjes en zeeën. Ze hebben niet een lichamelijke dorst, maar een onstillbare geestelijke dorst. Een dorst naar God. Het centrale thema is steeds: de mens beweegt zich in een goddelijke realiteit en heeft in zijn aardse situatie daarom vanzelf een goddelijke kern in zich die afhankelijk is van die goddelijke realiteit. Gesymboliseerd door water als levensbron.

In de Koran staat deze tekst:

Zelfs al waren alle bomen die er op de aarde zijn pennen

En al werd de zee als inkt gebruikt en daarna nog eens met zeven zeeën aangevuld

Dan waren Gods woorden nog niet uitgeput.

Met andere woorden: kijk eens goed rond en aanschouw Gods hand in de eindeloos omvangrijke schepping. De schepping van de hemelen en aarde is inderdaad zoveel groter dan de schepping van de mens. Hoewel bescheidenheid ons dus past, zijn we wel degelijk bijzonder. We zitten veilig opgevouwen en omhuld in de fysieke, levende wereld. We bewegen en ademen in iets dat in essentie goed is, als een kwetsbaar kind in een veilige baarmoeder, beschermd en voorzien van een levensader. Wat een gunst, wat een barmhartigheid.

Helaas keren we ons af van die barmhartigheid. We laten ons leiden door onze portemonnee en consumeren in een tempo die de aarde niet meer aankan. Wanneer bakstenen het elke keer winnen van bomen bouwen we uiteindelijk een Babylonisch hoge muur tussen God en onszelf. Wanneer handelsbelangen het elke keer winnen van ecologische belangen zijn we geen onderdeel meer van een wonderlijk gebalanceerd ecosysteem, maar een tikkende tijdbom die alle leven dreigt te vernietigen.

Daarbij moeten we niet wijzen naar de politiek of naar de beleidsmakers. Zijn niet wij de politiek? Zijn niet wij de beleidsmakers? Onze stem is politiek en onze stem is beleid. Politici en beleidsmakers volgen ónze stem, niet andersom. God heeft letterlijk elke Bijbelse profeet op pad gestuurd om machtsstructuren aan te klagen, om onrecht aan te kaarten, om een Godsbesef aan te wakkeren zodat er geen uitputting, uitbating en onrecht bestaat.

Maar wanneer we God vooral als een ritueel beleven – op de vrijdag, zaterdag of de zondag – en steeds minder als een dagelijkse oproep om al het leven elke dag te beschermen, neemt ons besef van de heiligheid van deze schepping en van onze plek daarin af.

Op deze aarde bestaan er ongeveer 10.000 verschillende religies. Maar liefst 85% van de wereldpopulatie is gelieerd aan christendom, islam, jodendom, hindoeïsme, boeddhisme en andere vormen van volksreligies. De overige 15% hangt een niet-religieuze levensbeschouwing aan met een evenzo waardevol ethisch kompas. Honderd procent (!) van de mensen op aarde heeft dus een visie op het leven, op de verhouding tussen God en mens of op onze individuele plek in het grotere geheel.

De klimaatcrisis is dus een religieuze en niet-religieuze crisis. Het is een crisis van alle mensen.
Álle mensen zijn slechts één aardbeving verwijderd van wanhoop;
Álle mensen zijn slechts één orkaan verwijderd van ontworteling;
Álle mensen zijn slechts één mislukte oogst verwijderd van hongersnood en ziekte;
Álle mensen zijn slechts één overstroming verwijderd van totale isolatie;
En... álle mensen zijn slechts één virus verwijderd van een wereldwijde pandemie.

Daarom moeten we meer dan ooit onze levensbeschouwelijke krachten bundelen om klimaatverandering tegen te gaan. Meer dan ooit is het nodig dat we onze heilige waarheidsclaims, onderlinge twist en wederzijds wantrouwen vervangen met een nieuw gezamenlijk doel: de bescherming van onze toekomst. Samenwerken is dus nodig. Niet alleen om tot actie op te roepen, maar ook om over elkaars schutting heen te kijken. Om onze hemels met elkaar te verbinden. Om onze religieuze en niet-religieuze kompassen op elkaar af te stemmen. Niet ondanks, maar dankzij onze verschillen.

Het is momenteel Ramadan. Ramadan is de naam van de 9e maand van de Arabische kalender. Wat vieren moslims eigenlijk tijdens deze maand? In de maand Ramadan is volgens traditie de Koran aan Mohammed gegeven. Ramadan is dus de maand van de Koran. En wat is nu de maand van de Koran? Het is de maand waarin je in gesprek gaat met jezelf, met God. Een maand van bezinning. Van stilte. Een heilige, spirituele maand, omdat gelovigen hun diepste geheimen, hun diepste angsten, hun diepste emoties, naakt en kwetsbaar met hun schepper delen. Het is een maand van offers. Het lichaam doet er even niet toe. De honger en dorst doen er tot zonsondergang even niet toe. Maar uiteindelijk, na al die dagen vasten en bezinning, is het een maand van de persoonlijke, spirituele wederopstanding.

De 40-dagentijd is een aanloop naar Pasen, een aanloop naar de wonderlijke overwinning van Jezus op de dood. Het is een periode van bezinning, waarin elke christen op zijn of haar manier naakt en kwetsbaar met God spreekt en iets wil betekenen voor anderen. Een maand van persoonlijke offers en solidariteit. En uiteindelijk, na al die dagen vasten en bezinning, is het een tijd van de persoonlijke, spirituele wederopstanding. Licht overwint duisternis.

Wanneer wij hier vandaag in de kerk Jesaja lezen, lezen moslims thuis en in de moskee een soortgelijke tekst uit de Koran. De 30-dagentijd van de Ramadan is een aanloop naar wat nu het Suikerfeest is gaan heten. Maar de correcte term is de Dag van Al-Fatr. Het betekent 'de dag dat het licht door de duisternis breekt'. Zo is het ene Bijbelse licht aan te vullen met een ander Koranisch licht en vice versa.

Dan breekt je licht door als dageraad. Je zult voorspoedig herstellen. Je gerechtigheid gaat voor je uit. En de majesteit van de Heer vormt je achterhoede. – Jesaja 58:6-11.

Ik sluit af met een metafoer:

“Toen de Spiegel der Waarheid uit de hemel viel en in duizend scherven uiteenspatte, haastten de mensen zich om een scherp te bemachtigen. Ieder die er een had bemachtigd, riep triomfantelijk: ‘Ík, ík heb de Spiegel der Waarheid!’”

We hebben allemaal met onze traditie een fragment gekregen van een grotere waarheid. We zijn allemaal met onze scherp van de hemelse spiegel onderdeel van een diverse wereldgemeenschap. Een ieder van ons is een afspiegeling van een hemelse realiteit en wij hebben de heilige taak, de heilige opdracht om elkaar op te zoeken, om van elkaars wijsheid te leren, en om elkaar te inspireren tot het goede. Onze schepping vraagt om deze samenwerking. Onze ziel vraagt om deze samenwerking.

Niet alleen tijdens onze vastenperiodes, maar elke dag weer.

Enis Odaci

We lazzen: Jesaja 58: 6-11 en Koran, Soera 40: 57

Enis Odaci is bereikbaar via 'lt@dominicusamsterdam.nl' ('tav Enis Odaci')